

Смернице за фармацеуте

Фармацеутска здравствена заштита у терапији проширених вена

Проширене вене су увећане, отечене, поткожне вене. Етиопатогенеза венских обољења базира се на склоности ка тромбози и прогресивној дисфункцији венског система узрокованој валвуларном некомпетентношћу и/или венском опструкцијом, што доводи до ретроградног тока крви и венског рефлукса са прогресивним оштећењем микроциркулације. Процењује се да су проширене вене присутне код трећине популације.

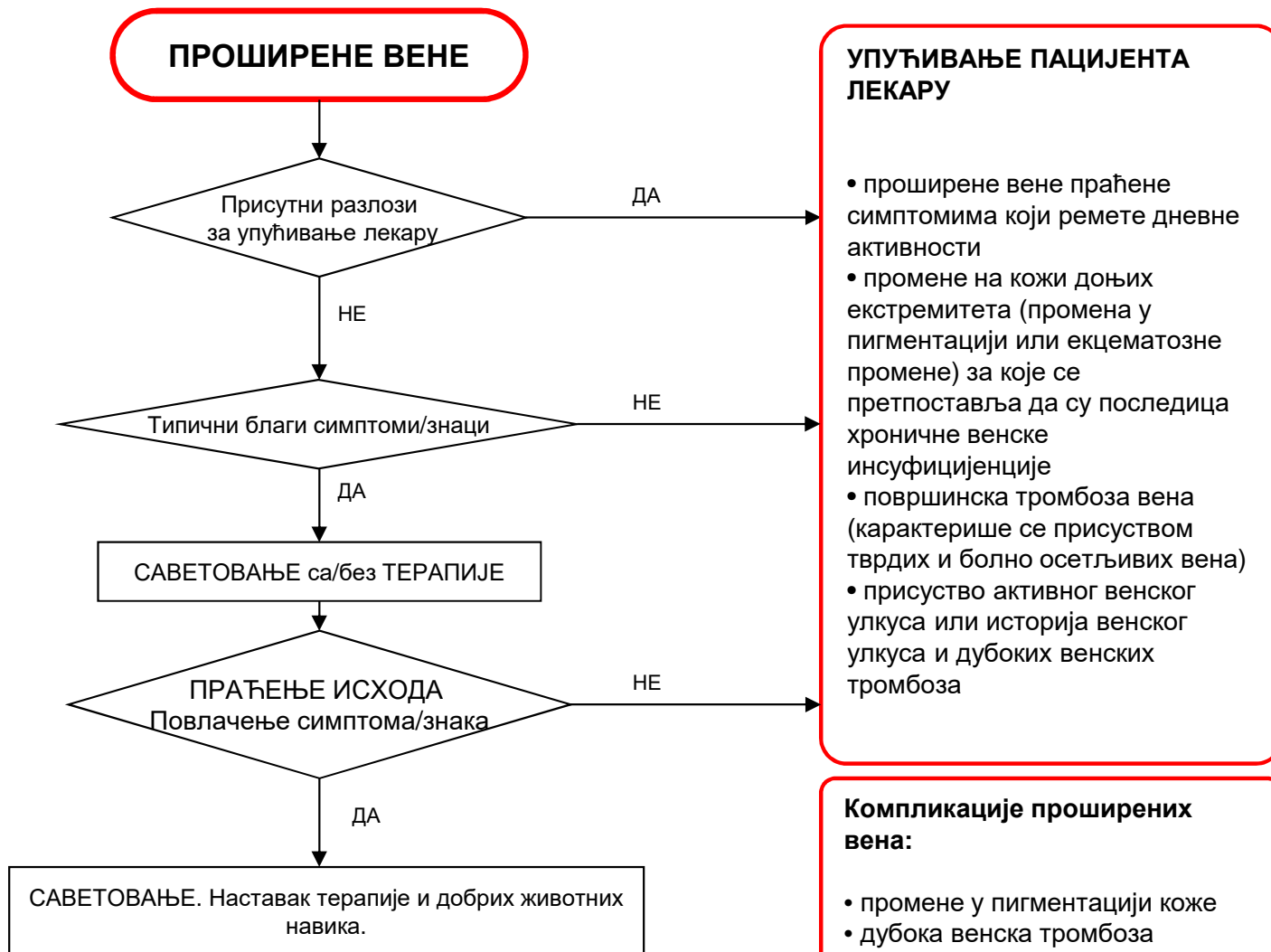
Симптоми/знаци:

- могу бити асимптоматска појава
- бол
- оток
- свраб
- осећај тежине и напетости, трњења и мравињања
- ноћни грчеви

Симптоми се појачавају током и након пасивног статичког оптерећења (стајање), дејства спољашње повишене температуре и менструације и могу значајно утицати на квалитет живота.

Фактори ризика:

- године
- пол (жене су у већем ризику због нивоа прогестерона)
- гојазност
- дуго стајање или седење
- позитивна породична анамнеза

САВЕТОВАЊЕ

- **престанак пушења** (погледати смерницу ФЗЗ у одвикавању од пушења)
- **смањити телесну масу** (погледати смерницу ФЗЗ особа прекомерне телесне масе и гојазних); **умерена физичка активност**
- **избегавати дуготрајно стајање и седење**, мењати положај, радити вежбе покретима горе-доле скочног зглоба на најмање сваких 30 минута. Не седети прекрштених ногу
- **елевација ногу изнад нивоа срца**, (3-4 x 30 минута/дневно)
- **труднице**: дати информације о утицају трудноће на проширене вене, размотрити примену компресивне терапије за олакшање симптома
- **подршка и/или процена адхеренце**: едукација пацијента о значају редовне и правилне примене предложених мера

ПРАЋЕЊЕ ИСХОДА – Пратити повлачење симптома/знака за 3 – 6 месеци.

ТЕРАПИЈА - конзервативна/симптоматска (компресивна и/или фармакотерапија) и каузална/интервенциона (склерозантна и/или хируршка).

ФАРМАКОТЕРАПИЈА

ФЛЕБОТРОПСКИ АГЕНСИ – ВЕНОТоници

Препоручују се у побољшању симптома и отока. Могу се користити и у комбинацији са компресивном терапијом за лечење непријатних симптома. Не препоручује се примена дуже од 3 месеца, изузев ако долази до повратка симптома након престанка примена лека.

НРЛ: ГИТ (абдоминални бол, мучнина, повраћање, дијареја и диспепсија) и поремећаји аутономног система (несаница, главобоља, вртоглавица, замор и ошамућеност).

Најчешће коришћени (наведени по опадајућем нивоу доказа):

Микронизирана пурификована фракција флавоноида (диосмин+хесперидин)

Хидроксиетил рутозиди

Екстракт семена дивљег кестена (*Hippocastani semen, Aesculus hippocastanum, Hippocastanaceae*) који садржи есцин

Калцијум добесилат

Биљни лековити производи израђени од биљних врста: гинка (*Ginkgo biloba, Ginkgoaceae*), кострике (*Ruscus aculeatus, Asparagaceae*), кокоцац (*Melilotus officinalis, Fabaceae*), винова лоза (*Vitis vinifera, Vitaceae*), боровница (*Vaccinium myrtillus, Ericaceae*), приморски бор (*Pinus pinaster ssp. Atlantica, Pinaceae*), вирџинијски орах (*Hamamelis virginiana, Hamamelidaceae*)

ПЕНТОКСИФИЛИН - препоручује се за лечење венских улцера.

Употреба антибиотика према антибиограму је оправдана само код целулитиса и евидентне инфекције.

Уколико је присутан бол може се препоручити примена парацетамола или ибупрофена.

Употреба диуретика није оправдана.

КОМПРЕСИВНА ТЕРАПИЈА

Често се користи као иницијална терапија код пацијената са симптомима проширених вена. Нема убедљивих доказа о ефикасности компресивне терапије. Континуирана компресивна терапија се не препоручује пацијентима са узнапредовалом периферном артеријском болешћу, тешким сензорним оштећењима и лоше контролисаном конгестивном срчаном инсуфицијенцијом. Постоји више различитих класификација степена компресије. Опште смернице за употребу различитих степена компресије за различите индикације су:

•< 20 mmHg - Превенција дубоке венске тромбозе (*DVT*) (градуисане компресивне чарапе), благи едеми, умор и бол у ногама, профилакса у трудноћи

•20 – 30 mmHg - Благо симптоме варикозних вена, благ до умерен едем, дуги летови (> 4 сата, пацијенти са високим ризиком за *DVT*), проширене вене у току и након трудноће

•30 – 40 mmHg – Венски улкуси (укључујући зарасле), *DVT*, површински тромбофлебитис, након хирургије и склеротерапије, проширене вене са тешким едемом и/или кожним променама, пост-тромботски синдром, благ лимфедем

•40 mmHg – Тежак лимфедем, тежак облик хроничне венске инсуфицијенције

Компресивне чарапе се уобичајено носе током целог дана, а у неким случајевима и током ноћи. Могу бити различите дужине и са различитим степеном компресије, највећи је притисак на зглобу и опада уз ногу. Чарапе са ниским степеном компресије (профилактичке) се могу издати без рецепта, а већи степени компресије се издају према рецепту. Чарапе морају бити у одговарајућој величини. Комплијанса представља главни услов успешности компресивне терапије, компликована примена је често разлог лоше комплијансе. Ако се користе свакодневно нове чарапе је потребно узети након 3-6 месеци.

Правилно обување чарапа

1. изврнути чарапу до пете и користити гумене рукавице
2. обући чарапу преко стопала до пете
3. наместити пету и равномерно распоредити чарапу дуж ноге одоздо на горе
4. подесити висину чарапе

Правилно изување чарапа

Са обе руке ухватити горњи руб чарапе и повући на доле према пети изврћући је. Повући чарапу преко пете и свући је.

Компресивни завоји се користе код особа са тежим симптомима (венски улкус) и постављају се 1 – 2 пута недељно од стране обучених здравствених радника.

Периодичне пнеуматске компресивне пумпе се користе уколико су компресивне чарапе неефикасне и ако су присутни велики отоци.

1. Agencija za lekove i medicinska sredstva (ALIMS). <http://www.alims.gov.rs>

2. BMJ Best Practice. BMJ Publishing Group Limited. 2016. Varicose veins. <http://bestpractice.bmj.com/best-practice/monograph/630.html>

3. European Medicines Agency (EMA). <http://www.ema.europa.eu>

4. Gloviczki P, et al. The care of patients with varicose veins and associated chronic venous diseases: Clinical practice guidelines of the Society for Vascular Surgery and the American Venous Forum. *Journal of vascular surgery*. 2011;53:16S.

5. Nacionalni vodič dobre kliničke prakse za dijagnostikovanje i lečenje akutnih i hroničnih oboljenja vena. Ministarstvo zdravlja Republike Srbije. 2013. <http://www.zdravlje.gov.rs>

6. NICE guidelines, Varicose veins in the legs. 2013. <http://www.nice.org.uk>

7. Nikolaidis AN, et al. Management of chronic venous disorders of the lower limbs: Guidelines according to scientific evidence. *Int Angiol*. 2008;27:1–59.

8. UpToDate. UpToDate, Inc. 2016. Patient information: Chronic venous disease (Beyond the Basics). <http://www.uptodate.com/contents/chronic-venous-disease-beyond-the-basics>

9. Vicaretti M, et al. Compression therapy for venous disease. *Australian Prescriber*. 2010;33:186–190.

Напомена: Додатне информације о препаратима погледати у сажетку карактеристика лека.